GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2015 m. kovo 19 d.[1]

Byla C-398/13 P

Inuit Tapiriit Kanatami ir kt.
prieš

Europos Komisiją ir kt.

„Apeliacinis skundas — Reglamentas (ES) Nr. 737/2010 — Reglamentas (EB) Nr. 1007/2009 — Prekyba produktais iš ruonių — Draudimas pateikti į Europos Sąjungos rinką — Išimtis inuitų bendruomenėms — Teisingo teisinio pagrindo pasirinkimas — Bendrieji vidaus rinkos suderinimo įgaliojimai (EB 95 straipsnis) — Pagrindinės teisės — Tarptautinė teisė — Jungtinių Tautų deklaracija dėl čiabuvių tautų teisių“

I – **Įvadas**

1. Ar Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas 2009 metais galėjo remtis EB 95 straipsniu (dabar SESV 114 straipsniu), siekdamas iš esmės uždrausti pateikti į Europos vidaus rinką produktus iš ruonių? Tai yra pagrindinis klausimas, į kurį turi atsakyti Teisingumo Teismas šiame apeliaciniame procese.

2. Nebūtina atskirai pabrėžti, kokios opios yra teisinės EB 95 straipsnio aiškinimo ir taikymo problemos nustatant Europos Sąjungos ir valstybių narių kompetencijos ribas[2]. Be šių bendrųjų vidaus rinkos suderinimo įgaliojimų poveikio, nagrinėjamu atveju tenka nagrinėti ir su ES pagrindinėmis teisėmis susijusias problemas. Taip pat dera aptarti klausimą, kokį poveikį Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos deklaracija turi daryti Sąjungos viduje.

3. Šiuos klausimus *Inuit Tapiriit Kanatami*, atstovaudama Kanados inuitų interesams[3], ir kitos suinteresuotosios šalys – daugiausia produktų iš ruonių gamintojai ar platintojai – kreipdamiesi į Sąjungos teismus pateikia jau antrą kartą. Kadangi jiems nebuvo pripažinta teisė pareikšti tiesioginį ieškinį[4] dėl pagrindinio Europos Parlamento ir Tarybos reglamento[5], dabar jie prieštarauja Europos Komisijos įgyvendinimo reglamentui[6] ir kartu nurodo, kad (pagal SESV 277 straipsnį) Pagrindinis reglamentas yra neteisėtas.

1 — Originalo kalba: vokiečių.

2 — Dėl SESV 114 straipsnio dar nebaigtos nagrinėti kitos bylos, būtent byla C-358/14 (*Lenkijos Respublika / Parlamentas ir Taryba*), C-477/14 (*Pillbox 38*) ir C–547/14 (*Philip Morris ir kt.*).

3 — Inuitai yra čiabuvių tauta, daugiausia gyvenanti Centrinės ir Šiaurės Rytų Kanados, Aliaskos, Grenlandijos bei Rusijos Arkties ir Subarkties regionuose. Šnekamosios kalbos žodžiu „eskimas (-ai)“ vadinami ne tik inuitai, bet ir kitos arkties regiono tautos.

4 — 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1007/2009 dėl prekybos produktais iš ruonių (OL L 286, p. 36).

5 — Nutartis byloje *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba* (T-18/10, EU:T:2011:419), patvirtinta sprendimu byloje *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba* (C-583/11 P, EU:C:2013:625).

6 — 2010 m. rugpjūčio 10 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 737/2010, kuriuo nustatomos išsamios Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1007/2009 dėl prekybos produktais iš ruonių įgyvendinimo taisyklės (OL L 216, p. 1).

4. Ir šį kartą pirmojoje instancijoje *Inuit Tapiriit Kanatami* ir kitus bedraieškius lydėjo nesėkmė. Europos Sąjungos Bendrasis Teismas 2013 m. balandžio 25 d. sprendimu[7] atmetė jų ieškinį dėl panaikinimo kaip nepagrįstą. Šiuo apeliaciniu skundu jie ginčija minėtą sprendimą.

II – **Reikšmingi teisės aktai**

A – *Sąjungos teisės nuostatos*

5. Produktų iš ruonių pateikimas į ES vidaus rinką Europos Sąjungoje teisėje iš dalies reglamentuojamas Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. priimtame Pagrindiniame reglamente (Reglamentas Nr. 1007/2009), iš dalies – 2010 m. Komisijos priimtame Įgyvendinimo reglamente (Reglamentas Nr. 737/2010). Nors nagrinėjama procedūra formaliai nukreipta prieš Įgyvendinimo reglamentą, tačiau turinio atžvilgiu ginčijamas tik Pagrindinio reglamento teisėtumas.

1. Pagrindinis reglamentas (Reglamentas Nr. 1007/2009)

6. Reglamento Nr. 1007/2009 dalykas 1 straipsnyje apibrėžiamas taip:

„Šiame reglamente nustatomos suderintos taisyklės, susijusios su produktų iš ruonių pateikimu į rinką.“

7. Pagal Reglamento Nr. 1007/2009 3 straipsnį taikomos šios produktų iš ruonių „pateikimo į rinką sąlygos“:

„1. Pateikti į rinką produktus iš ruonių leidžiama tik tada, kai jie pagaminti iš ruonių, kuriuos tradiciškai medžioja inuitų ir kitos čiabuvių bendruomenės pragyvenimo tikslais. Šios sąlygos taikomos importuojamiems produktams jų importo metu ar importo vietoje.

2. Nukrypstant nuo 1 dalies:

a) importuoti produktus iš ruonių leidžiama ir tais atvejais, kai importas yra atsitiktinis ir importuojamos tik keliautojų arba jų šeimos narių asmeninėms reikmėms naudojamos prekės. Tokių prekių pobūdis ir kiekis neturi turėti požymių, rodančių, kad jos importuojamos komerciniais tikslais;

b) pateikti į rinką taip pat leidžiama produktus iš ruonių, kurie gaunami kaip šalutiniai produktai vykdant nacionaliniais teisės aktais reguliuojamą medžioklę siekiant vienintelio tikslo – užtikrinti tvarų jūrų išteklių valdymą. Toks pateikimas į rinką leidžiamas tik tada, kai nesiekiama pelno. Produktų iš ruonių pobūdis ir kiekis neturi turėti požymių, rodančių, kad jie pateikiami į rinką komerciniais tikslais.

Šios dalies taikymas neturi trukdyti siekti šio reglamento tikslo.

3. Komisija pagal <…> valdymo procedūrą parengia technines rekomendacines pastabas, kuriose pateikiamas Kombinuotosios nomenklatūros kodų, kurie gali būti susiję su produktais iš ruonių, kuriems taikomas šis straipsnis, orientacinis sąrašas.

4. Nedarant poveikio 3 daliai, šio straipsnio įgyvendinimo priemonės, skirtos iš dalies pakeisti neesmines šio reglamento nuostatas jį papildant, tvirtinamos pagal 5 straipsnio 3 dalyje nurodytą reguliavimo procedūrą su tikrinimu.“

7 — Sprendimas *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Komisija* (T-526/10, EU:T:2013:215), toliau – skundžiamas sprendimas.

8. Be to, Reglamento Nr. 1007/2009 2 straipsnio 4 punkte pateikiama ši sąvokos „inuitai“ apibrėžtis:

„inuitai – inuitų teritorijos, būtent, arktinių ir subarktinių vietovių, kuriose šiuo metu ar tradiciškai inuitai turi čiabuvių teises ir interesus, vietiniai gyventojai, inuitų pripažįstami jų bendruomenės nariais, ir kuriems priklauso inupiatai, jupikai (Aliaska), inuitai, inuvialuitai (Kanada), grenlandai (Grenlandija) ir jupikai (Rusija).“

9. Papildomai reikia paminėti Reglamento Nr. 1007/2009 14 konstatuojamąją dalį:

„Pagrindiniams ekonominiams ir socialiniams inuitų bendruomenių, kurios medžioja ruonius, kad pragyventų, interesams neturėtų būti padaryta neigiamos įtakos. Medžioklė yra neatsiejama inuitų bendruomenių kultūros ir jų narių identiteto dalis ir yra pripažįstama Jungtinių Tautų deklaracijoje dėl vietos gyventojų teisių. Todėl produktus, pagamintus iš ruonių, kuriuos tradiciškai medžioja inuitų ir kitos čiabuvių bendruomenės pragyvenimo tikslais, turėtų būti leidžiama pateikti į rinką.“

2. Įgyvendinimo reglamentas (Reglamentas Nr. 737/2010)

10. Remdamasi Reglamento Nr. 1007/2009 3 straipsnio 4 dalimi, Komisija 2010 m. rugpjūčio 10 d. priėmė Reglamentą (ES) Nr. 737/2010 (toliau taip pat – Įgyvendinimo reglamentas), jame nustatė įgyvendinimo taisykles, taikytinas prekybai produktais iš ruonių.

11. Reglamento Nr. 737/2010 1 straipsnyje nurodyta:

„Šiuo reglamentu nustatomos išsamios produktų iš ruonių pateikimo į rinką pagal Reglamento (EB) Nr. 1007/2009 3 straipsnį taisyklės.“

12. Reglamento Nr. 737/2010 3 straipsnyje nustatytos sąlygos, kuriomis galima pateikti į rinką produktus iš ruonių, sumedžiotų inuitų arba kitų čiabuvių bendruomenių.

13. Reglamento Nr. 737/2010 4 straipsnyje nustatyta, kokiomis sąlygomis produktai iš ruonių gali būti importuojami asmeniniam keliautojų ar jų šeimų naudojimui.

14. Galiausiai Reglamento Nr. 737/2010 5 straipsnyje reglamentuojama, kokiomis sąlygomis į rinką gali būti pateikiami produktai iš ruonių, gauti valdant jūrų išteklius.

B – *Jungtinių Tautų rezoliucijos*

15. 2007 m. rugsėjo 13 d. 107 plenariniame posėdyje priimta Rezoliucija 61/295 Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja iškilmingai paskelbė „Jungtinių Tautų deklaraciją dėl čiabuvių tautų teisių“ (toliau – JTDČTT).

16. JTDČTT 19 straipsnis suformuluotas taip:

„Prieš priimdamos ir įgyvendindamos teisines arba administracines priemones, kurios gali daryti poveikį čiabuvių tautoms, valstybės konsultuojasi ir sąžiningai bendradarbiauja su čiabuvių tautoms atstovaujančiomis institucijomis, siekdamos gauti jų savanorišką ir turimomis žiniomis pagrįstą išankstinį sutikimą.“

17. Iš preambulės paskutinės konstatuojamosios dalies matyti, kad JTDČTT buvo paskelbta „kaip siekiamybė, kuriai būtina partnerystės dvasia ir abipusė pagarba“ [8].

III – **Procesas Teisingumo Teisme**

18. 2013 m. liepos 8 d. raštu *Inuit Tapiriit Kanatami* ir kiti bendraieškiai (toliau taip pat – apeliantai) kartu pateikė šį apeliacinį skundą. Jie prašė:

— panaikinti skundžiamą sprendimą, pripažinti Reglamentą Nr. 1007/2009 neteisėtu ir netaikytinu pagal SESV 277 straipsnį, taip pat panaikinti Reglamentą Nr. 737/2010 pagal SESV 263 straipsnį, jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad yra visa informacija, reikalinga priimant sprendimą šioje byloje dėl ieškinio, kuriuo prašoma panaikinti ginčijamą reglamentą,

— nepatenkinus šių reikalavimų, panaikinti skundžiamą sprendimą ir grąžinti bylą Bendrajam Teismui nagrinėti iš naujo,

— priteisti iš Europos Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

19. Komisija prašo:

— atmesti apeliacinį skundą ir

— priteisti iš apeliantų solidariai atlyginti bylinėjimosi išlaidas.

20. Parlamentas, pirmojoje instancijoje įstojęs į bylą palaikyti Komisijos reikalavimų, savo ruožtu prašo:

— atmesti apeliacinį skundą ir

— priteisti iš apeliantų bylinėjimosi išlaidas.

21. Galiausiai Taryba, taip pat įstojusi į bylą palaikyti Komisijos reikalavimų dar pirmojoje instancijoje, prašo Teisingumo Teismo:

— atmesti visą apeliacinį skundą ir

— priteisti iš apeliantų Tarybos bylinėjimosi išlaidas.

22. Apeliacinis skundas Teisingumo Teisme buvo nagrinėjamas rašytinio proceso tvarka, o 2015 m. vasario 9 d. – teismo posėdyje.

8 — Anglų kalba: „as a standard of achievement to be pursued in a spirit of partnership and mutual respect“; prancūzų kalba: „qui constitue un idéal à atteindre dans un esprit de partenariat et de respect mutuel“; ispanų kalba: „como ideal común que debe perseguirse en un espíritu de solidaridad y respeto mutuo“.

IV – **Vertinimas**

23. Apeliaciniame skunde *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškiai nebekartoja visų pirmojoje instancijoje nagrinėtų klausimų. Teisinei diskusijai apeliaciniame procese pasirinktos tik kelios problemos, visos jos susijusios su Pagrindinio reglamento teisėtumu [9]. Nurodomos teisės klaidos, kurias, kaip teigia apeliantai, yra padaręs Bendrasis Teismas, atmesdamas *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškių netiesioginį ieškinį dėl Pagrindinio reglamento neteisėtumo (SESV 277 straipsnis). Prieš pradėdama nagrinėti šiuos pagrindinius kaltinimus [10] pateiksiu trumpas įžangines pastabas dėl ieškinio pirmojoje instancijoje, kuriuo prašoma panaikinti reglamentą, priimtinumo.

A – *Įžanginės pastabos dėl ieškinio pirmojoje instancijoje, kuriuo prašoma panaikinti reglamentą, priimtinumo*

24. Nepaisydamas pirmojoje instancijoje pateiktų Tarybos prieštaravimų, Bendrasis Teismas akivaizdžiai atsisakė gilintis į klausimą, ar *Inuit Tapiriit Kanatami* ir kiti bendraieškiai turi teisę pareikšti tokį ieškinį, ir iškart ėmėsi nagrinėti, ar jų ieškinys yra pagrįstas [11].

25. Tiesa, ši aplinkybė iš esmės nėra kliūtis Teisingumo Teismui apeliacinio skundo nagrinėjimo stadijoje savo iniciatyva įsitikinti, kad *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškiai pagal SESV 263 straipsnio 4 dalį turėjo privalomą teisę pareikšti ieškinį [12].

26. Tačiau, skirtingai nuo pirmosios *Inuit Tapiriit Kanatami* ir kitų bendraieškių iniciatyva iškeltos bylos, kuri buvo nukreipta tiesiogiai prieš Pagrindinį reglamentą [13], šioje byloje, kurioje prieštaraujama Įgyvendinimo reglamentui, nekyla keblumų dėl ieškinio priimtinumo teisės pareikšti ieškinį požiūriu. Galima teigti, kad bent tie ieškovai, kurie patys teikia rinkai produktus iš ruonių ir parduoda juos Europos vidaus rinkoje, yra tiesiogiai susiję su Komisijos Įgyvendinimo reglamentu ir jiems nereikalingos jokios kitos įgyvendinimo priemonės. Todėl jie gali būti laikomi kaip turintys teisę pareikšti ieškinį pagal SESV 263 straipsnio 4 dalies trečiąjį atvejį [14]. Vadovaujantis teismų praktika to pakanka, kad bendrai visų ieškovų pateiktas ieškinys dėl panaikinimo pirmojoje instancijoje būtų pripažintas priimtinu [15].

B – *Dėl EB 95 straipsnio kaip teisinio pagrindo Pagrindiniam reglamentui, pasirinkimo (apeliacinio skundo pirmasis pagrindas)*

27. Kaip apeliacinio skundo pirmąjį pagrindą *Inuit Tapiriit Kanatami* ir kiti bendraieškiai Bendrajam Teismui nurodo dvi teisės klaidas, susijusias su EB 95 straipsniu. Jie neišreiškia abejonių, ar ši nuostata iš esmės gali būti laikoma bendro draudimo pateikti į rinką konkrečius gaminius teisiniu pagrindu. Atvirkščiai, jie prašo byloje nagrinėti tik dvi siaurai apibrėžtas problemas: pirma, tai susiję su teisėkūros proceso momentu, kuriuo turi būti įvykdytos EB 95 straipsnio taikymo sąlygos, ir, antra – su prekybos srautų svarba, nes tik įtaka prekybos srautams gali pateisinti EB 95 straipsnio taikymą.

9 — Kanados ir Norvegijos prieš Europos Sąjungą Pasaulio prekybos organizacijos Ginčų sprendimo institucijoje iškeltos bylos („*EC – Seal Products*“, DS 400 ir DS 401), dėl kurių 2014 m. liepos 18 d. parengtos galutinės ataskaitos su rekomendacijomis, buvo susijusios su kitais nei šiame apeliaciniame procese nagrinėjamais klausimais.

10 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 27–96 punktus.

11 — Šiuo klausimu Bendrasis Teismas remiasi kai kada Teisingumo Teismo taikoma praktika, suformuluota pagal sprendimus *Taryba / Boehringer* (C-23/00 P, EU:C:2002:118, 51 ir 52 punktai) ir *Prancūzija / Komisija* (C-233/02, EU:C:2004:173, 26 punktas).

12 — Sprendimas *Stadtwerke Schwäbisch Hall ir kt. / Komisija* (C-176/06 P, EU:C:2007:730, 18 punktas).

13 — Šiuo klausimu žr. pateiktą penktą išnašą.

14 — Lisabonos sutartyje numatytu SESV 263 straipsnio 4 dalies trečiuoju atveju fiziniams ir juridiniams asmenims suteikiama teisė pareikšti ieškinį dėl reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktų, tiesiogiai su jais susijusių ir nereikalaujančių jokių įgyvendinimo priemonių.

15 — Sprendimas *CIRFS ir kt. / Komisija* (C-313/90, EU:C:1993:111, 30 ir 31 punktai).

1. Reikšmingas momentas EB 95 straipsnio sąlygoms vertinti (apeliacinio skundo pirmojo pagrindo pirma dalis)

28. Pirmiausia apeliantai kaltina Bendrąjį Teismą dėl skundžiamo sprendimo 36–64 punktų, argumentuodami tuo, kad Bendrasis Teismas rėmėsi netinkamu momentu, kai nagrinėjo, ar atsižvelgiant į Pagrindinį reglamentą įvykdytos EB 95 straipsnio sąlygos. Jie laikosi nuomonės, kad svarbus yra ne Pagrindinio reglamento priėmimo, o ankstesnis momentas, tai yra diena, kurią Komisija pateikė pasiūlymą dėl minėto reglamento.

29. Šis argumentas nepagrįstas.

30. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką lemiamais veiksniais vertinant Sąjungos teisės akto teisėtumą visuomet laikytinos faktinės ir teisinės aplinkybės, buvusios to teisės akto priėmimo metu [16]. Tai taip pat taikoma ir klausimui, dėl kurio šalys ginčijasi šioje byloje, t. y. ar galiojančių nacionalinių taisyklių skirtumai buvo pakankamai dideli, kad pateisintų Sąjungos teisės aktų leidėjo veiksmus remiantis EB 95 straipsniu [17].

31. Priešingu atveju tai labai apsunkintų Parlamentui ir Tarybai Komisijos pasiūlyto teisės akto pakeitimų priėmimą pagal įprastą teisėkūros procedūrą (anksčiau – bendro sprendimo procedūra), nesvarbu, ar siekiant atsižvelgti į naujas faktines ir teisines aplinkybes, ar siekiant išreikšti kitokį politinį teisės akto leidėjų iškeltų klausimų, įskaitant tinkamo teisinio pagrindo klausimą, vertinimą.

32. Nei apeliantų nurodytas kompetencijos suteikimo principas (ESS 5 straipsnio 2 dalies pirmas sakinys, siejamas su 1 dalies pirmu sakiniu, anksčiau – EB 5 straipsnio 1 dalis), nei EB 95 straipsnio suderinimo tikslas nedraudžia teismui persvarstant atitinkamą teisės aktą remtis jo priėmimo momentu.

33. Iš tiesų Komisija turėtų teikti pasiūlymus Parlamentui ir Tarybai dėl teisės aktų tik tuo atveju, kai yra aišku, kad tuo momentu, kuriuo šiuos teisės aktus numato priimti abu teisės aktų leidėjai, bus tenkinamos visos EB 95 straipsnio taikymo sąlygos, taigi, įskaitant poreikį imtis suderinimo priemonių Sąjungos lygmeniu. Tai išplaukia iš institucinės Komisijos atsakomybės (ESS 17 straipsnio 1–2 dalys) ir jos pareigos būti lojalia kitoms ES institucijoms (ESS 13 straipsnio 2 dalies antras sakinys) bei valstybėms narėms (ESS 4 straipsnio 3 dalies pirma pastraipa). Tačiau persvarstydamas kurį nors teisės aktą teismas siekia ištirti ne atitinkamą pasiūlymą pateikusios institucijos, o tą teisės aktą priėmusių institucijų veiksmus. Vadinasi, jis turi remtis Parlamento ir Tarybos sprendimo priėmimo data, o ne diena, kurią Komisija inicijavo teisėkūros procedūrą.

34. Apeliantų nuogąstavimai, kad tarsi aklai pateiktas Komisijos pasiūlymas galėtų – kaip savaime išsipildanti pranašystė – pirma paskatinti skirtingų nacionalinių įstatymų ir kitų teisės aktų priėmimą, o tuomet pats savaime sukurti sąlygas, būtinas taikyti EB 95 straipsnį, man atrodo klaidingi. Daug labiau tikėtina, kad, Komisijai pasiūlius suderinimo priemonę Sąjungos lygmeniu, nacionalinės teisės aktų leidėjai susilaikys nuo nacionalinių taisyklių priėmimo atitinkamu klausimu.

35. Apibendrinant konstatuotina, kad persvarstydamas EB 95 straipsnio taikymo sąlygas ir remdamasis Pagrindinio reglamento priėmimo momentu, o ne Komisijos pasiūlymo pateikimo data Bendrasis Teismas nepadarė jokios teisės klaidos.

16 — Sprendimai *Prancūzija / Komisija* (15/76 ir 16/76, EU:C:1979:29, 7 punktas), *Crispoltoni ir kt.* (C-133/93, C-300/93 ir C-362/93, EU:C:1994:364, 43 punktas), *IECC / Komisija* (C-449/98 P, EU:C:2001:275, 87 punktas) ir *Schaible* (C-101/12, EU:C:2013:661, 50 punktas).

17 — Sprendimai *Arnold André* (C-434/02, EU:C:2004:800, 38 punktas), *Swedish Match* (C-210/03, EU:C:2004:802, 37 punktas), *Vokietija / Parlamentas ir Taryba* (C-380/03, EU:C:2006:772, 46, 51 ir 55 punktai) bei *Vodafone ir kt.* (C-58/08, EU:C:2010:321, visų pirma 39 punktas).

2. EB 95 straipsnio taikymo sąlygos

36. Antra, apeliantai tvirtina, kad EB 95 straipsnio taikymo sąlygos bet kuriuo atveju netenkinamos, net ir neatsižvelgiant į momentą, kuriuo būtų remiamasi. Tokia kritika pastebima dar pirmojo apeliacinio skundo pagrindo pirmoje dalyje, kurioje nurodyti keli papildomi argumentai, ir tęsiama antroje dalyje. Galima skirti du probleminius klausimus: ar skirtumai tarp nacionalinių įstatymų ir kitų teisės aktų buvo pakankamai dideli, kad Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas imtųsi iniciatyvos (šį klausimą iškart ir aptarsime, žr. a skyrių)? Ir ar Sąjungos vidaus prekyba produktais iš ruonių buvo pakankamai reikšminga, kad pateisintų derinimo priemonę (šiuo klausimu žr. toliau, b skyrių)?

a) Nacionalinių įstatymų ir kitų teisės aktų skirtumai (papildomas argumentas dėl apeliacinio skundo pirmojo pagrindo pirmos dalies)

37. Apeliantų teigimu, priimant Pagrindinį reglamentą, kaip ir prieš tai, Komisijai teikiant pasiūlymą, nacionalinės teisės aktų dėl produktų iš ruonių pateikimo į rinką skirtumai buvo pernelyg maži, kad būtų inicijuota teisėkūros procedūra pagal EB 95 straipsnį.

38. Su šiuo teiginiu negalima sutikti.

39. Tiesa, kad priemonės pagal EB 95 straipsnio 1 dalį iš tikrųjų turi būti skirtos vidaus rinkos sukūrimo ir veikimo sąlygoms pagerinti [18].

40. Nors norint pateisinti EB 95 straipsnio, kaip teisinio pagrindo, pasirinkimą nepakanka vien konstatuoti, kad nacionalinės teisės aktai skiriasi ir yra abstraktus pavojus, kad gali atsirasti naudojimosi pagrindinėmis laisvėmis kliūčių arba dėl to bus iškraipyta konkurencija, vis dėlto Sąjungos teisės aktų leidėjas gali tuo remtis visų pirma tada, kai nacionalinės teisės aktai skiriasi ir tokie skirtumai gali pažeisti pagrindines laisves, taip pat dėl to turėti tiesioginės įtakos vidaus rinkos veikimui [19] arba gerokai iškraipyti konkurenciją [20].

41. Pagrindinis reglamentas visiškai atitinka šiuos reikalavimus.

42. Remiantis Bendrojo Teismo konstatuotomis faktinėmis aplinkybėmis [21], dėl kurių atitikties tikrovei Teisingumo Teisme nebuvo pareikšta jokių kaltinimų, kai kurios valstybės narės buvo priėmusios arba tuo metu priėmė ar nagrinėjo teisės aktus, skirtus ūkinei veiklai, susijusiai su produktų iš ruonių gamyba, apriboti arba uždrausti. Tiksliau tariant, priimant Pagrindinį reglamentą kai kurios valstybės narės jau buvo uždraudusios tiekti į rinką produktus iš ruonių, kitos planavo priimti tokias nuostatas, o dar kitose prekybai šiais gaminiais nebuvo taikomi jokie apribojimai, todėl Sąjungos vidaus prekybos sąlygos buvo skirtingos, grėsė vidaus rinkos susiskaidymo pavojus.

18 — Sprendimai *British American Tobacco (Investments) ir Imperial Tobacco* (C-491/01, EU:C:2002:741, 60 punktas), Jungtinė Karalystė / Parlamentas ir Taryba (C-217/04, EU:C:2006:279) ir *Vodafone ir kt.* (C-58/08, EU:C:2010:321, 32 punktas).

19 — Sprendimai *Vokietija / Parlamentas ir Taryba* (C-380/03, EU:C:2006:772, 37 punktas) ir *Vodafone ir kt.* (C-58/08, EU:C:2010:321, 32 punktas).

20 — Sprendimai *Vokietija / Parlamentas ir Taryba* (C-376/98, EU:C:2000:544, 84 ir 106 punktai) ir *Vodafone ir kt.* (C-58/08, EU:C:2010:321, 32 punktas).

21 — Visų pirma žr. skundžiamo sprendimo 36 punktą.

43. Šie taikomų nacionalinių nuostatų skirtumai, ne sykį minėti Pagrindinio reglamento konstatuojamosiose dalyse[22], paskatino Europos Sąjungos teisės aktų leidėją imtis suderinimo priemonių Sąjungos lygmeniu. Tokie skirtumai sudaro prekybos produktais iš ruonių kliūtis Europos vidaus rinkoje[23]. Be to, dėl skirtingų nacionalinių nuostatų kilo rizika, kad Europos vartotojai ims abejoti netgi tokiais produktais, kurie pagaminti ne iš ruonių, bet kuriuos nelengva atskirti nuo panašių iš ruonių pagamintų produktų[24].

44. Tačiau *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškiai priekaištauja Bendrajam Teismui, kad jis šiuo klausimu kliovėsi tik pernelyg neaiškiais ir bendro pobūdžio teiginiais Pagrindinio reglamento konstatuojamosiose dalyse. Be to, apeliantų teigimu, Bendrasis Teismas neteisingai įtraukė į savo svarstymus informaciją, kurią Komisija raštu pateikė tik vykstant procesui.

45. Šis kaltinimas taip pat nėra pagrįstas.

46. Pirma, reikėtų pažymėti, kad motyvams priimti bendro pobūdžio Sąjungos teisės aktus taikomi ne tokie patys reikalavimai kaip Sąjungos institucijų atskirose bylose priimamų sprendimų motyvams. Kalbant apie bendro pobūdžio teisės aktus, reikia pasakyti, kad gali būti nurodomi tik motyvai, susiję su bendra padėtimi, lėmusia tai, kad buvo imtasi šios priemonės, ir bendri tikslai, kurių siekiama šia priemone; svarbu, kad būtų galima identifikuoti tikslą, kurio siekiama atitinkamu teisės aktu[25].

47. Antra, pagal nusistovėjusią teismo praktiką vykstant teismo procesui Sąjungos institucijos gali išsamiau paaiškinti ginčijamo teisės akto motyvus savo atsiliepime į ieškinį[26]. Tiesa, šitaip negali būti „pavėluotai nurodomos“ visiškai naujos priežastys[27]. Tačiau niekas nedraudžia Sąjungos institucijoms pateikti teismui papildomos informacijos dėl įstatymo galią turinčio teisės akto, kuri leistų teismui patikrinti šio teisės akto preambulėje nurodytų jo priėmimo motyvų pagrįstumą ir pagaliau efektyviau įvertinti jo teisėtumą.

48. Būtent taip yra nagrinėjamu atveju: Komisija savo paaiškinimuose pirmojoje instancijoje nesirėmė jokiais naujais motyvais, o tik pateikė pavyzdžius, kokios valstybės narės kokiu metu savo nacionalinėje teisėje uždraudė pateikti į rinką produktus iš ruonių arba svarstė šį klausimą.

49. Be to, Bendrasis Teismas teisingai pažymėjo[28], kad nei EB 95 straipsnio tekste, nei jo tiksluose nenurodomas reikalaujamas minimalus valstybių narių, kurių nacionalinės teisės aktai skiriasi, todėl Sąjungos lygmeniu turi būti imtasi derinimo priemonių, skaičius.

50. Priešingai, nei, kaip atrodo, mano *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškiai, vien aplinkybė, kad pradedant teisėkūros procedūrą tik dvi valstybės narės[29] buvo priėmusios sprendimus uždrausti savo šalyje produktus iš ruonių, nedraudžia taikyti EB 95 straipsnio[30].

22 — Reglamento Nr. 1007/2009 5, 6 ir 7 konstatuojamosios dalys.

23 — Reglamento Nr. 1007/2009 6 konstatuojamoji dalis.

24 — Reglamento Nr. 1007/2009 7 ir 10 konstatuojamosios dalys.

25 — Sprendimas *AJD Tuna* (C-221/09, EU:C:2011:153, 59 punktas).

26 — Sprendimas *Stora Kopparbergs Bergslags / Komisija* (C-286/98 P, EU:C:2000:630, 61 punktas); toks pats požiūris ir sprendimuose *Präsident Ruhrkohlen-Verkaufsgesellschaft ir kt. / Vyriausioji valdyba* (nuo 36/59 iki 38/59 ir 40/59, EU:C:1960:36, visų pirma 926 ir 927 p.) ir *Picciolo / Parlamentas* (111/83, EU:C:1984:200, 22 punktas).

27 — Sprendimai *Michel / Parlamentas* (195/80, EU:C:1981:284, 22 punktas 22), *Dansk Rørindustri ir kt. / Komisija* (C-189/02 P, C-202/02 P, nuo C-205/02 P iki C-208/02 P ir C-213/02 P, EU:C:2005:408, 463 punktas), *Elf Aquitaine / Komisija* (C-521/09 P, EU:C:2011:620, 149 punktas) ir *Alliance One International ir Standard Commercial Tobacco / Komisija* (C-628/10 P ir C-14/11 P, EU:C:2012:479, 74 punktas).

28 — Skundžiamo sprendimo 51 punktas.

29 — Belgija ir Nyderlandai.

30 — Šiuo klausimu žr. sprendimus *Arnold André* (C-434/02, EU:C:2004:800, 38 punktas) ir *Swedish Match* (C-210/03, EU:C:2004:802, 37 punktas).

51. Sąlygos, kuriomis Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas gali kištis į teisinį reguliavimą pagal EB 95 straipsnį, yra ne kiekybinio, o kokybinio pobūdžio. Priimant derinimo priemonę svarbu ne vien tai, ar ir kiek valstybių narių yra priėmusios teisės aktus dėl tam tikro produkto ar net jį uždraudusios. Kiekviena esama ar realiai tikėtina prekybos vidaus rinkoje kliūtis gali pateisinti derinimo priemonę su sąlyga, kad laikomasi bendrųjų derinimo galių įgyvendinimo principų – visų pirma subsidiarumo ir proporcingumo (ESS 5 straipsnio 3 ir 4 dalys).

52. Reikėtų pridurti, kad, neatsižvelgiant į tai, ar nacionalinės teisės aktai skiriasi, ar ne, derinimo priemonės Sąjungos lygmeniu gali būti reikalingos ir tuomet, kai rinkoje atsiranda tam tikras naujas produktas, kuriam taikomų prekybos taisyklių Europoje dar nėra, nes pirmiausia reikia sukurti vienodą teisinį pagrindą.

53. Todėl apskritai nematau jokių Bendrojo Teismo padarytos teisės klaidos požymių nagrinėjant aplinkybes, kurios šiuo atveju pateisintų EB 95 straipsnio taikymą.

b) Tam tikro prekybos srauto reikšmė imantis veiksmų pagal EB 95 straipsnį (apeliacinio skundo pirmojo pagrindo antra dalis)

54. Toliau apeliantai, kiek tai susiję su apeliacinio skundo pirmuoju pagrindu, nurodo, kad Bendrasis Teismas rėmėsi klaidingu kriterijumi vertindamas esamus, su prekyba produktais iš ruonių susijusių nacionalinių taisyklių skirtumus, skundžiamo sprendimo 56 punkte pareikšdamas, kad kalbama apie produktus, kuriais „prekyba tarp valstybių narių nebūtinai yra nedidelio masto“.

55. Šis skundas, priešingai, nei mano Parlamentas, yra ne bandymas abejoti Bendrojo Teismo pateiktu faktinių aplinkybių ir įrodymų vertinimu; apeliaciniame procese tai būtų nepriimtina. Tačiau skundas susijęs su klausimu, ar vertindamas ginčijamo sprendimo teisėtumą Bendrasis Teismas taikė teisingus teisinius kriterijus ir ar iš nustatytų faktinių aplinkybių padarė teisingas teisines išvadas. Teisingumo Teismas, kaip apeliacinė instancija, privalo tai patikrinti [31].

56. Iš esmės apeliantai tvirtina, kad Bendrasis Teismas taikė pernelyg mažus reikalavimus Europos Sąjungos teisės aktų leidėjams priimant derinimo priemones. Remdamiesi kai kurių ankstesnių Teisingumo Teismo sprendimų formuluotėmis jie tvirtina, kad EB 95 straipsnis gali būti naudojamas kaip teisinis pagrindas tik tuo atveju, kai kalbama apie rinką, kurioje valstybių narių tarpusavio prekyba buvo „gana svarbi“ [32], arba, kitaip tariant, kurioje ši prekyba „gana didelė“ [33].

57. Man atrodo, kad šis kaltinimas pagrįstas dvigubu nesusipratimu.

58. Pirma, Bendrasis Teismas savo ginčijamomis pastabomis dėl „ne nereikšmingos prekybos“ siekė ne nustatyti specifinį EB 95 straipsnio taikymo kriterijų, o tik konkrečiai atsakyti į argumentą, kurį *Inuit Tapiriit Kanatami* ir kiti bendraieškiai pateikė per procesą pirmojoje instancijoje. Jie teigė, kad produktų iš ruonių gamyba Sąjungoje yra „nedidelės apimties“ [34].

31 — Sprendimai *Sumitomo Metal Industries ir Nippon Steel / Komisija* (C-403/04 P ir C-405/04 P, EU:C:2007:52, 40 punktas), *Bertelsmann ir Sony Corporation of America / Impala* (C-413/06 P, EU:C:2008:392, 117 punktas), *Solvay / Komisija* (C-109/10 P, EU:C:2011:686, 51 punktas) ir *Komisija / Stichting Administratiekantoor Portielje* (C-440/11 P, EU:C:2013:514, 59 punktas).

32 — Sprendimai *British American Tobacco (Investments) ir Imperial Tobacco* (C-491/01, EU:C:2002:741, 64 punktas), *Arnold André* (C-434/02, EU:C:2004:800, 39 punktas) ir *Swedish Match* (C-210/03, EU:C:2004:802, 38 punktas).

33 — Sprendimas *Vokietija / Parlamentas ir Taryba* (C-380/03, EU:C:2006:772, 53 punktas).

34 — Žr. skundžiamo sprendimo 55 punktą.

59. Antra, apeliantai savo kaltinime remiasi klaidingu Teisingumo Teismo praktikos dėl EB 95 straipsnio aiškinimu. Tiesa, Teisingumo Teismas ne kartą yra pabrėžęs, kad prekyba minėtais produktais turi būti „gana didelė“ arba „gana svarbi“ [35]. Vis dėlto šitaip tik atskirai įvertinamos kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybės, o ne nurodomas teisinis reikalavimas, kurį privalo tenkinti Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas, norėdamas remtis EB 95 straipsniu.

60. Bendriesiems vidaus rinkos suderinimo įgaliojimams (EB 95 straipsnis, dabar – SESV 114 straipsnis) nėra nustatyta tokia *de minimis* riba, kurią pritaikius Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas negalėtų imtis derinimo priemonių dėl per mažų tam tikro produkto prekybos apimčių [36].

61. Viena vertus, atsižvelgiant į produktų rinkų Europoje įvairovę, vargu ar būtų galima apibrėžti tokią visuotinai taikomą *de minimis* ribą ir tai galėtų sukelti didelį teisinį netikrumą. Kita vertus, kiltų rimtas pavojus atsirasti „dviejų klasių vidaus rinkai“, kurioje vienodos, visoje Sąjungoje taikomos bendrosios teisinės sąlygos būtų naudingos tik svarbiems produktams, kurių prekybos apimtys yra didelės, o prekybai mažiau svarbiais produktais galiotų mažiau palankios sąlygos. Ypač nepalankioje padėtyje atsidurtų tam tikri nauji produktai, kurių prekybos apimtis dar nėra didelė ir kuriems gali prireikti vienodų teisinių bendrųjų sąlygų, kad jie galėtų įsitvirtinti vidaus rinkoje.

62. Pagal EB 95 straipsnį jokiu būdu neatmetama galimybė Europos Sąjungos teisės aktų leidėjui suvienodinti valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų dėl produktų, kurių prekybos apimtis yra nedidelė, su sąlyga, kad bus laikomasi bendrųjų derinimo galių įgyvendinimo principų – visų pirma subsidiarumo ir proporcingumo principų (ESS 5 straipsnio 3–4 dalys).

3. Tarpinė išvada

63. Apibendrinant konstatuotina, kad visas apeliacinio skundo pirmasis pagrindas yra nepagrįstas.

C – *Dėl pagrindinių teisių (apeliacinio skundo antrasis pagrindas)*

64. Nurodydami antrąjį apeliacinio skundo pagrindą *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškiai teigia, kad, jų nuomone, Bendrasis Teismas padarė tris teisės klaidas, susijusias su bendraisiais teisės principais pagrindinių teisių požiūriu.

1. EŽTK laikymasis (apeliacinio skundo antrojo pagrindo pirma dalis)

65. Kalbėdami apie apeliacinio skundo antrąjį pagrindą apeliantai pirmiausia priekaištauja, kad Bendrasis Teismas rėmėsi tik Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartija [37], o ne EŽTK, kuri yra pagrindinių teisių pobūdžio bendrųjų teisės principų šaltinis. Jie kaltina Bendrąjį Teismą, kad šis apeliantų argumentams dėl EŽTK pirmojoje instancijoje „suteikė kitokią prasmę“. Jie mano, kad šitaip Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą.

66. Šiuo klausimu reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad EŽTK šiuo metu nėra Sąjungos teisės dalis, nes ji, kaip teisės instrumentas, kol kas nebuvo formaliai integruota į Sąjungos teisės sistemą [38]. Todėl, kol ši situacija nepasikeis, pačia konvencija negalima vadovautis kaip kriterijumi vertinant Sąjungos institucijų veiksmų teisėtumą.

35 — Šiuo klausimu žr. dar kartą 32 ir 33 išnašose nurodytus sprendimus.

36 — Tik kiek tai yra susiję su kišimosi į pagrindines laisves intensyvumu, bet ne dėl konkrečios prekybos apimties, Teisingumo Teismas savo praktikoje jau yra pripažinęs tam tikrą *de minimis* ribą; žr., pavyzdžiui, sprendimus *CMC Motorradcenter* (C-93/92, EU:C:1993:838, 12 punktas), *Graf* (C-190/98, EU:C:2000:49, 25 punktas) ir *Komisija / Ispanija* (C-211/08, EU:C:2010:340, 72 punktas).

37 — Šiuo klausimu visų pirma žr. skundžiamo sprendimo 105 punktą.

38 — Sprendimai *Schindler Holding ir kt. / Komisija* (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 32 punktas) ir *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 44 punktas), taip pat Nuomonė 2/13 (EU:C:2014:2454, 179 punktas).

67. Užuot tai padaręs, Bendrasis Teismas visiškai teisingai šioje byloje pasirėmė Pagrindinių teisių chartija, kuri, 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, įgijo konstitucinį statusą (ESS 6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa) ir tapo reikšmingiausiu pagrindinių teisių šaltiniu Sąjungos teisėje [39].

68. Dėl EŽTK pažymėtina, kad ji išties ir toliau atlieka dvi svarbias funkcijas pagrindinių teisių apsaugoje Sąjungos lygmeniu: viena vertus, joje pateikiama informacija apie Chartijoje įtvirtintų, EŽTK garantuojamas teises atitinkančių pagrindinių teisių prasmę ir apimtį (Chartijos 52 straipsnio 3 dalies pirmas sakinys). Kita vertus, ji yra ir liks svarbiausias pažintinis nerašytų pagrindinių teisių, kurios, kaip bendrieji principai, yra Sąjungos teisės dalis, šaltinis (ESS 6 straipsnio 3 dalis). Taigi EŽTK galiausiai nustatomas minimalus pagrindinių teisių, kurių apsauga turi būti užtikrinta Sąjungos lygmeniu, standartas [40] (taip pat žr. Chartijos 53 straipsnį).

69. Tačiau šiuo atveju nėra aišku, kiek aukštesni reikalavimai turėtų būti taikomi Europos Sąjungos teisės aktų leidėjui remiantis EŽTK – nesvarbu, siejant ją su ESS 6 straipsnio 3 dalimi ar su Chartijos 52 straipsnio 3 dalies pirmu sakiniu, lyginant su reikalavimais pagal Bendrojo Teismo cituotą Chartiją. Apeliaciniame skunde *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškiai nepateikė šiuo klausimu jokių konkrečių samprotavimų. Taip pat ir per posėdį uždavus konkretų klausimą jie nieko nepaaiškino.

70. Taigi neaišku, kokia pridėtinė vertė šioje byloje būtų sukurta, jei Bendrasis Teismas – būtent to pasigedo apeliantai – būtų paminėjęs EŽTK, ir kokią įtaką atitinkama nuoroda būtų galėjusi turėti skundžiamo sprendimo panaikinimui [41].

71. Šiomis aplinkybėmis sutinku su Parlamento nuomone, kad apeliantų argumentai dėl EŽTK neturi praktinės reikšmės (prancūzų k. – „inopérant“). Todėl apeliacinio skundo antrojo pagrindo pirma dalis yra nepagrįsta.

2. Dėmesys komerciniams interesams, susijusiems su pagrindine teise į nuosavybės apsaugą (apeliacinio skundo antrojo pagrindo antra dalis)

72. Toliau nurodydami apeliacinio skundo antrąjį pagrindą apeliantai pareiškė, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes netaikė komerciniams interesams teisės į nuosavybę apsaugos.

73. Ir šis argumentas yra nepagrįstas.

74. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką nuosavybės teisės apsauga, kurią užtikrina Sąjungos teisė ir kuri įtvirtinta Pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnyje, taikoma ne komerciniams interesams ar galimybėms, kurių kintamasis pobūdis yra ekonominės veiklos esmės dalis [42]. Ūkio subjektas negali remtis įgyta teise ar teisėtu lūkesčiu, kad egzistuojanti padėtis, kuri gali pasikeisti dėl Sąjungos teisės aktų leidėjo veiksmų, išliks [43].

39 — Šiuo klausimu žr. sprendimus *Otis ir kt.* (C-199/11, EU:C:2012:684), *Chalkor / Komisija* (C-386/10 P, EU:C:2011:815) ir *Schindler Holding ir kt. / Komisija* (C-501/11 P, EU:C:2013:522); taip pat Sprendime *Sky Österreich* (C-283/11, EU:C:2013:28) Teisingumo Teismas nagrinėjo tik Pagrindinių teisių chartijos nuostatas, nepaisant to, kad klausimas jam buvo pateiktas ir dėl EŽTK pirmojo papildomo protokolo.

40 — Šiuo klausimu taip pat žr. mano išvadą byloje *Akzo Nobel Chemicals ir Akcros Chemicals / Komisija* (C-550/07 P, EU:C:2010:229, 143 punktas) ir mano nuomonę vykstant procedūrai dėl prašymo pateikti Nuomonę 2/13 (EU:C:2014:2475, 203 punktas).

41 — Savo pastabas dėl apeliančių teiginio, kad EŽTK labiau nei Pagrindinių teisių chartija saugo komercinius interesus, pateiksiu aptardama apeliacinio skundo antrojo pagrindo antrą dalį (šiuo klausimu žr. šios išvados 72–82 punktus).

42 — Sprendimai *Nold / Komisija* (4/73, EU:C:1974:51, 14 punktas), *FIAMM ir kt. / Taryba ir Komisija* (C-120/06 P ir C-121/06 P, EU:C:2008:476, 185 punktas) ir *Sky Österreich* (C-283/11, EU:C:2013:28, 34 punktas).

43 — Sprendimai *Faust / Komisija* (52/81, EU:C:1982:369, 27 punktas), *Swedish Match* (C-210/03, EU:C:2004:802, 73 punktas) ir *Alliance for Natural Health ir kt.* (C-154/04 ir C-155/04, EU:C:2005:449, 128 punktas).

75. Kitokios išvados negalima daryti iš EŽTK Pirmojo papildomo protokolo 1 straipsnio, į kurį turi būti atsižvelgta remiantis Chartijos 52 straipsnio 3 dalies pirmu sakiniu ir ESS 6 straipsnio 3 dalimi. Remiantis EŽTT praktika, jame įtvirtinta nuosavybės garantija taip pat neapima vien verslo perspektyvos apsaugos [44].

76. Tiesa, remiantis Strasbūro Teismo praktika, tam tikromis aplinkybėmis EŽTK Pirmojo papildomo protokolo 1 straipsnio apsauga gali būti taikoma net ir teisėtiems lūkesčiams, kad turtinės teisės bus įgyvendintos ateityje [45]. Tačiau *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškiai šioje byloje negali remtis tokiais teisėtais lūkesčiais. Taip yra todėl, kad jų prašymas pagrįstas tik subjektyviu noru toliau prekiauti produktais iš ruonių Europos vidaus rinkoje tiek pat, kiek ir ligšiol. Tačiau jie neturi jokio leidimo, pritarimo ar tam tikro specialaus teisinio statuso, kuriais galėtų grįsti savo lūkesčius dėl tokio pobūdžio sandorių ateityje [46]. Taip pat per posėdį pasiteiravus šiuo klausimu, nebuvo pateikta jokios konkrečios informacijos.

77. Kitokios išvados neleidžia daryti ir įvairūs EŽTT sprendimai, kuriais apeliantai rėmėsi per apeliacinį procesą. Nurodytuose sprendimuose, kitaip nei šioje byloje, buvo kalbama ne tik apie įmonių verslo perspektyvas: juose pagrindinis dėmesys buvo skiriamas, be kita ko, licencijoms ir klientų bazėms, t. y. tam tikros įmonės įgytoms teisėms arba turtinėms pozicijoms, sukuriančioms įmonės prestižą [47].

78. Apibendrinant galima konstatuoti, kad skundžiamu sprendimu nebuvo pažeisti EŽTK įtvirtinti minimalių nuosavybės apsaugos standartai. Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos nusprendęs, kad tik *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškių lūkesčiui toliau tiek pat prekiauti produktais iš ruonių Europos vidaus rinkoje neturėtų būti taikomos teise į nuosavybę suteikiamos garantijos [48].

79. Taigi apeliacinio skundo antrojo pagrindo antra dalis taip pat yra nepagrįsta.

a) Papildomos pastabos dėl laisvės užsiimti verslu

80. Jei *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškiai dabar, nagrinėjant šią bylą apeliacine tvarka, ketintų papildomai remtis pagrindine teise – laisve užsiimti verslu (Pagrindinių teisių chartijos 16 straipsnis) [49], šie argumentai būtų nepriimtini dėl dviejų priežasčių.

81. Pirma, vertinant šią pagrindinę teisę būtų išplėsta pirmojoje instancijoje nagrinėto ginčo apimtis [50].

44 — 1979 m. birželio 13 d. EŽTT sprendimai *Marckx / Belgija* (skundo Nr. 6833/74, serijos A Nr. 31, 50 punktas), 2007 m. sausio 11 d. *Anheuser-Busch / Portugalija* (skundo Nr. 73049/01, *Recueil des arrêts et décisions* 2007-I, 64 punktas) ir 2012 m. kovo 13 d. *Malik / Jungtinė Karalystė* (skundo Nr. 23780/08, 93 punktas).

45 — Žr., pavyzdžiui, EŽTT sprendimus: 1995 m, lapkričio 20 d. *Pressos Compania Naviera / Belgija* (skundo Nr. 17849/91, serijos A Nr. 322, 31 punktas) ir 2005 m. spalio 6 d. *Maurice / Prancūzija* (skundo Nr. 11810/03, *Recueil des arrêts et décisions* 2005-IX, 63 punktas).

46 — Šiuo klausimu taip pat EŽTT sprendimus *Maurice / Prancūzija* (nurodytas 42 išnašoje, 65 ir 66 punktai) ir 2001 m. liepos 12 d. *Prinz Hans-Adam II. von Liechtenstein / Vokietija* (skundo Nr. 42527/98, *Recueil des arrêts et décisions* 2001-VIII, 83–87 punktai).

47 — EŽTT sprendimai: 1989 m. liepos 7 d., *Tre Traktörer / Švedija* (skundo Nr. 10873/84, serijos A Nr. 159, 53 punktas), 1986 m. birželio 26 d. *Van Marle ir kt. / Nyderlandai* (skundo Nr. 8543/79 ir kt., serijos A Nr. 101), 1999 m. kovo 25 d., *Iatridis / Graikija* (skundo Nr. 31107/96, *Recueil des arrêts et décisions* 1999-II, 54 ir 55 punktai), 2012 m. birželio 7 d. *Centro Europa 7 ir Di Stefano / Italija* (skundo Nr. 38433/09, *Recueil des arrêts et décisions* 2012, 178 ir 179 punktai) ir *Malik / Jungtinė Karalystė* (nurodyta 41 išnašoje, 93 punktas).

48 — Visų pirma žr. skundžiamo sprendimo 109 punktą.

49 — Tai galima prognozuoti sprendžiant iš jų nuorodos į Sprendimą *Alliance for Natural Health ir kt.* (C-154/04 ir C-155/04, EU:C:2005:449, 127 punktas).

50 — Sprendimas *Groupe Gascogne* / *Komisija* (C-58/12 P, EU:C:2013:770, 35 punktas); taip pat žr. sprendimus *Dansk Rørindustri ir kt. / Komisija* (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P ir C-208/02 P bei C-213/02 P, EU:C:2005:408, 165 punktas), *Alliance One International ir Standard Commercial Tobacco / Komisija* (C-628/10 P ir C-14/11 P, EU:C:2012:479, 111 punktas) ir *Nexans ir Nexans France / Komisija* (C-37/13 P, EU:C:2014:2030, 45 punktas).

82. Antra, reikia priminti, kad laisvė užsiimti verslu nėra absoliuti ir turi būti vertinama atsižvelgiant į jos socialinę funkciją. Jai gali būti taikomos įvairios viešosios valdžios priemonės, kuriomis dėl bendrojo intereso gali būti ribojamas ekonominės veiklos vykdymas [51]. *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškių apeliaciniame skunde nėra nė užuominos apie šią aplinkybę. Jų argumentas dėl laisvės užsiimti verslu yra pernelyg miglotas, kad Teisingumo Teismas jį galėtų tinkamai įvertinti [52].

3. Atsižvelgimas į Jungtinių Tautų deklaraciją dėl čiabuvių tautų teisių (apeliacinio skundo antro pagrindo trečia dalis)

83. Galiausiai apeliacinio skundo antrajame pagrinde *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškiai teigia, kad dar vieną teisės klaidą Bendrasis Teismas padarė neįvertinęs Pagrindinio reglamento „Jungtinių Tautų deklaracijos dėl čiabuvių tautų teisių 19 straipsnio požiūriu“.

a) Priimtinumas

84. Nors ši kaltinimo formuluotė nėra viena aiškiausių, vis dėlto ji, mano manymu, pakankamai suprantama (kitaip, nei mano Parlamentas), kad ją būtų galima išnagrinėti apeliaciniame procese. Iš esmės Bendrasis Teismas kaltinamas tuo, kad vertindamas Pagrindinio reglamento teisėtumą tinkamai neatsižvelgė į JTDČTT 19 straipsnio reikalavimus.

85. Tačiau ši apeliacinio skundo antrojo pagrindo trečia dalis nepriimtina, nes joje daroma nuoroda į paprotinę tarptautinę teisę. Šis klausimas nebuvo nagrinėjamas teisme pirmojoje instancijoje. Kaip teisingai pažymėjo Parlamentas, *Inuit Tapiriit Kanatami* ir bendraieškiai dėl šios priežasties negali remtis paprotine tarptautine teise ir apeliaciniame procese [53]. Jei Teisingumo Teismas vis dėlto pripažintų, kad apeliantų samprotavimai apie paprotinę tarptautinę teisę pateikti tik siekiant nuodugniau išdėstyti pirmojoje instancijoje išsakytus argumentus [54], toliau išsamumui užtikrinti pateikiu savo nuomonę ir šiuo klausimu.

b) Pagrįstumas

86. Laikomasi principo, kad, kaip matyti iš ESS 3 straipsnio 5 dalies, Sąjunga prisideda prie griežto tarptautinės teisės laikymosi ir jos plėtojimo. Todėl priimdama tam tikrą teisės aktą ji privalo paisyti visos tarptautinės teisės, įskaitant paprotinę tarptautinę teisę, kuri yra privaloma institucijoms [55].

87. Vertinant paviršutiniškai, iš tiesų gali atrodyti, kad JTDČTT 19 straipsnis, kuriame kalbama apie „savanorišką ir turimomis žiniomis pagrįstą išankstinį sutikimą“, tarsi suteikia čiabuvių tautoms teisę vetuoti įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie gali turėti joms poveikį.

88. Tačiau, vertinant įdėmiau, JTDČTT nėra jokių tarptautiniu mastu privalomų taisyklių, kurias Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas būtų galėjęs pažeisti priimdamas Pagrindinį reglamentą.

51 — Sprendimas *Sky Österreich* (C-283/11, EU:C:2013:28, 45 ir 46 punktai).

52 — Šiuo klausimu žr. sprendimus *Lindorfer / Taryba* (C-227/04 P, EU:C:2007:490, 83 punktas), *Schindler Holding ir kt. / Komisija* (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 45 ir 106 punktai) ir *MasterCard ir kt. / Komisija* (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 151 punktas).

53 — Šiuo klausimu žr. dar kartą 50 išnašoje nurodytą teismo praktiką.

54 — Žr., vietoj daugelio, sprendimus *Scaramuzza / Komisija* (C-76/93 P, EU:C:1994:371, 18 punktas), *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* (C-97/08 P, EU:C:2009:536, 38 ir 39 punktai) ir *Komisija / Lenkija* (C-504/09 P, EU:C:2012:178, 35 ir 36 punktai).

55 — Sprendimas *Air Transport Association of America ir kt.* (C-366/10, EU:C:2011:864, 101 punktas).

89. Pirma, tokios Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijos, kaip ši, kuria buvo iškilmingai paskelbta JTDČTT, neturi privalomų teisinių padarinių. Tuo galima įsitikinti peržvelgus į JTDČTT preambulę. Remiantis preambule, ši deklaracija suvokiama ne kaip privalomas teisinis dokumentas, o labiau kaip *siekiamybė*, kuriai būtina partnerystės dvasia ir abipusė pagarba“ [56]. Todėl ši deklaracija yra ne teisinis, o politinis dokumentas, taigi pati savaime negali būti taikoma kaip kriterijus vertinant Sąjungos institucijų veiksmų teisėtumą.

90. Antra, JTDČTT, priešingai, nei mano apeliantai, negali būti laikoma paprotinės tarptautinės teisės kodifikavimu. Kad atsirastų paprotinė tarptautinė teisė, reikalinga bendra atitinkamų tarptautinės teisės subjektų elgesio praktika (*consuetudo*; objektyvusis elementas), kuri pripažįstama kaip teisė (*opinio iuris sive necessitatis*; subjektyvusis elementas) [57]. Šiuo atveju taip nėra. Tiesa, Generalinės Asamblėjos rezoliucija, kuria buvo iškilmingai paskelbta JTDČTT, priimta Jungtinių Tautų valstybių narių balsų dauguma. Tačiau į akis krenta tai, kad kelios svarbios šalys, kuriose gyvena čiabuvių bendruomenės, arba aiškiai balsavo prieš rezoliuciją, arba bent jau susilaikė [58]. Atsižvelgiant į tai ir, kalbant apie čiabuvių tautų teises, bent jau Pagrindinio reglamento priėmimo momentu – o jis buvo priimtas vos praėjus dvejiems metams po iškilmingo JTDČTT paskelbimo – negalima teigti, kad tai yra bendra atitinkamų tarptautinės teisės subjektų elgesio praktika ir pripažinta teisė.

91. Trečia, privalomų teisinių JTDČTT padarinių Sąjungai negalima grįsti ir apeliantų cituota Teisingumo Teismo praktika, suformuluota bylose *NTN Toyo Bearing*, *Fediol ir Nakajima*. Nagrinėjamo atvejo negalima lyginti su nurodytomis bylomis:

— JTDČTT nėra pačios Sąjungos (ar jai bendradarbiaujant) sukurtos bendro pobūdžio privalomos teisinės gairės, kaip jos suprantamos pagal sprendimą *NTN Toyo Bearing* [59], kurių Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas, priimdamas sprendimą uždrausti tiekti į rinką produktus iš ruonių, būtų privalėjęs griežtai laikytis.

— Faktinės šios bylos aplinkybės skiriasi ir nuo bylos *Fediol* [60] aplinkybių. Tiesa, vienoje Pagrindinio reglamento konstatuojamųjų dalių vietoje [61] aiškiai minima JTDČTT. Tačiau šia nuoroda jokiu būdu nesiekiama suteikti atskiriems subjektams tam tikrų, JTDČTT 19 straipsniu grindžiamų teisių, kurias būtų galima ginti teismuose.

— Pagaliau Pagrindinis reglamentas nėra iš esmės skirtas tarptautiniams Sąjungos įsipareigojimams įgyvendinti, kaip buvo bylos *Nakajima* [62] atveju. Kaip jau minėta, JTDČTT nėra teisiškai privalomų Sąjungos ar jos valstybių narių veiksmų reikalavimų.

56 — Žr. JTDČTT paskutinę konstatuojamąją dalį (išskirta tik čia).

57 — Be kita ko, žr. 1969 m. vasario 20 d. TTT sprendimus Šiaurės jūros kontinentinio šelfo bylose (*Vokietija prieš Nyderlandus* ir *Vokietija prieš Daniją*), *C.I.J. Recueil* 1969, p. 4 (77 punktas), ir 1986 m. birželio 27 d. sprendimą byloje *Dėl karinių ir pusiau karinių veiksmų Nikaragvoje ir prieš Nikaragvą* (*Nikaragva prieš Jungtines Amerikos valstijas*), *C.I.J. Recueil* 1986, p. 14 (183 ir 184 punktai).

58 — Rezoliucija 61/295 buvo priimta 143 nariams balsavus „už“, keturiems – „prieš“ ir vienuolikai susilaikius (*Oficialūs Generalinės Asamblėjos šešiasdešimt pirmosios sesijos dokumentai*, Priedas Nr. 53, A/61/53, pirma dalis, II skyrius, A skirsnis). „Prieš“ balsavo Australija, Kanada, Naujoji Zelandija ir Jungtinės Amerikos Valstijos; tarp susilaikiusiųjų, be kitų, buvo ir Bangladešas, Kolumbija, Kenija, Nigerija ir Rusijos Federacija.

59 — Sprendimas *NTN Toyo Bearing ir kt. / Taryba* (113/77, EU:C:1979:91, 21 punktas).

60 — Sprendimas *Fediol / Komisija* (191/82, EU:C:1983:259, 22 punktas); taip pat žr. neseniai priimtą Sprendimą *Taryba ir Parlamentas / Komisija* bei *Komisija / Vereniging Milieudefensie* ir *Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht* (C-401/12 P bis C-403/12 P, EU:C:2015:4, 58 punktas).

61 — Reglamento Nr. 1007/2009 14 konstatuojamoji dalis.

62 — Sprendimas *Nakajima / Taryba* (C-69/89, EU:C:1991:186, 31 punktas); taip pat žr. neseniai priimtą sprendimą *Taryba ir Parlamentas / Komisija* ir *Komisija / Vereniging Milieudefensie* ir *Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht* (C-401/12 P bis C-403/12 P, EU:C:2015:4, 59 punktas).

92. Žinoma, remiantis tuo, kad JTDČTT nėra pozityviosios teisės (anglų k. „hard law“) norma, būtų klaidinga daryti išvadą, kad ji Sąjungos institucijoms neturi jokios reikšmės. Šios deklaracijos, kaip „švelniosios teisės“ (anglų k. „soft law“)[63] nuostatos, yra bent jau rekomendacinio pobūdžio, be to, svarbios politiškai. Juo labiau kad JTDČTT buvo iškilmingai paskelbta Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija ir daugelis šalių, įskaitant visas Sąjungos valstybes nares, jai pritarė.

93. Sąjungos pagarba Jungtinėms Tautoms (ESS 3 straipsnio 5 dalies antras sakinys) ir lojalumas savo pačios valstybėms narėms (ESS 4 straipsnio 3 dalies pirma pastraipa) reikalauja, kad Sąjungos institucijos skirtų dėmesio JTDČTT nagrinėjamiems klausimams ir, kiek įmanoma, atsižvelgtų į ją įgyvendindamos savo kompetenciją, net jei aptariamoje deklaracijoje nėra teisiškai privalomų taisyklių, kurių Sąjunga privalėtų laikytis savo veikloje.

94. Bendrasis Teismas tikrai atsižvelgė į tokį JTDČTT, kaip „švelniosios teisės“, poveikį. Jis įsitikino, kad Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas aptarė JTDČTT turinį. Kaip teigiama skundžiamame sprendime[64], rengiant tiek Pagrindinį reglamentą, tiek taikymo priemones su inuitų bendruomenėmis buvo daug ir ne kartą konsultuotasi, po konsultacijų Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas įtraukė į Pagrindinį reglamentą (Reglamento Nr. 1007/2009 3 straipsnio 1 dalis) „inuitų išimtį“, dėl kurios inuitams ir kitoms čiabuvių bendruomenėms ir toliau suteikiama galimybė ribotai – tam, kad būtų užtikrintas jų pragyvenimas, – pateikti į Europos vidaus rinką pagal jų tradicijas sumedžiotus produktus iš ruonių. Tokiomis aplinkybėmis daugiau iš Europos Sąjungos teisės aktų leidėjo neturėtų būti reikalaujama.

95. Taigi apibendrinant galima teigti, kad ši apeliacinio skundo antro pagrindo trečia ir paskutinė dalis tiek, kiek ji apskritai priimtina, yra netinkama ir turi būti atmesta kaip nepagrįsta.

D – *Santrauka*

96. Kadangi nei pirmasis, nei antrasis apeliacinio skundo pagrindas nėra pagrįsti, apeliacinis skundas neturi jokios perspektyvos ir turi būti atmestas kaip iš dalies nepriimtinas ir iš dalies nepagrįstas.

V – **Išlaidos**

97. Jei, kaip siūlau šioje byloje, apeliacinis skundas bus atmestas, Teisingumo Teismas pagal Procedūros reglamento 184 straipsnio 2 dalį spręs dėl išlaidų, kurių paskirstymo tvarką nustato Procedūros reglamento 137–146 straipsniai, siejami su 184 straipsnio 1 dalimi.

98. Pagal Procedūros reglamento 138 straipsnio 1–2 dalis, nagrinėjamas kartu su 184 straipsnio 1 dalimi, pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to reikalavo; jeigu byloje yra kelios pralaimėjusios šalys, Teisingumo Teismas sprendžia, kaip turi būti paskirstytos bylinėjimosi išlaidos. Kadangi Komisija prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas, o apeliantai pralaimėjo bylą, jie turi jas padengti. Jie turi jas padengti solidariai, nes buvo kartu pateikę apeliacinį skundą[65].

63 — Dėl sąvokos „soft law“ (švelnioji teisė) taip pat žr. neseniai parengtą generalinio advokato Cruz Villalón išvadą byloje *Vokietija / Taryba* (C-399/12, EU:C:2014:289, 97 punktas su paskesnėmis nuorodomis).

64 — Skundžiamo sprendimo 114 ir 115 punktai.

65 — Sprendimas *Akzo Nobel Chemicals* ir *Akcros Chemicals / Komisija* (C-550/07 P, EU:C:2010:512, 123 punktas); tuo pačiu klausimu Sprendimas *D ir Švedija / Taryba* (C-122/99 P ir C-125/99 P, EU:C:2001:304, 65 punktas); pastaruoju atveju D ir Švedijos Karalystė netgi pateikė du atskirus apeliacinius skundus, tačiau vis tiek buvo įpareigotos padengti išlaidas solidariai.

99. Be to, reikia priimti sprendimą dėl Parlamento ir Tarybos išlaidų. Šios institucijos, kurios pirmojoje instancijoje buvo įstojusios į bylą palaikyti Komisijos reikalavimų, apeliaciniame procese savo poziciją išreiškė raštu ir žodžiu. Tokioms šalims Teisingumo teismas pagal Procedūros reglamento 184 straipsnio 4 dalies antrą sakinį gali paskirti padengti savo pačių bylinėjimosi išlaidas.

100. Šios nuostatos tekstas („gali“) rodo, kad egzistuoja galimybė, jog Teisingumo Teismas tinkamais atvejais priims kitą sprendimą ir nurodys bylą pralaimėjusiems apeliantams padengti kitos šalies pusėje į bylą pirmojoje instancijoje įstojusių šalių bylinėjimosi išlaidas, jei į bylą įstojusių šalių – kaip antai šiuo atveju Parlamento ir Tarybos – prašymai per apeliacinį procesą buvo patenkinti[66]. Vis dėlto šioje byloje man atrodo tikslinga vadovautis Procedūros reglamento 184 straipsnio 4 dalies antrame sakinyje nustatyta taisykle. Tai taip pat patvirtina Procedūros reglamento 140 straipsnio 1 dalis, nagrinėjama kartu su 184 straipsnio 1 dalimi[67].

VI – **Išvada**

101. Remdamasi išdėstytais samprotavimais, siūlau Teisingumo Teismui priimti tokį sprendimą:

1. Atmesti apeliacinį skundą.

2. Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

3. Nurodyti apeliantams solidariai padengti kitas bylinėjimosi išlaidas.

66 — Šiuo klausimu žr., pavyzdžiui, Sprendimą *Taryba / Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group* (C-337/09 P, EU:C:2012:471, 112 punktas); šioje byloje Tarybai, kaip pralaimėjusiai apeliantei, *inter alia*, buvo nurodyta padengti į bylą pirmojoje instancijoje oponento pusėje įstojusios šalies *Audace* bylinėjimosi išlaidas, kurios prašymai apeliaciniame procese buvo patenkinti.

67 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba* (C-583/11 P, EU:C:2013:625, 116 punktas).